

Een beter velletje voor het Naardermeer: Planologie voor de toekomst van ons oudste natuurmonument

Carel de Vink

Op 7 maart vond in Stadzigt te Naarden een goed bezochte informatieavond plaats over de toekomstplannen voor het Naardermeer. De uitnodiging klonk als volgt: “De komende zes jaar worden er in en rondom het Naardermeer maatregelen genomen die er op zijn gericht om de biodiversiteit te vergroten. Hierdoor verbetert de kwaliteit van de leefgebieden voor bijzondere plant- en diersoorten zoals de zeggenkorfslak, de bittervoorn, de groenknolorchis, de grote karekiet en de zwarte stern.” Namens de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken was een ruime vertegenwoordiging aanwezig, onder meer uit de werkgroepen Vogelringstation en Broedvogelinventarisaties. Verder waren er veel omwonenden, muskusrattenvangers en andere geïnteresseerden. Zij kregen de plannen door medewerkers van de provincie Noord-Holland, Natuurmonumenten en Waterschap Amstel Gooi en Vecht toegelicht.

Uniek

Het Naardermeer was in 1906 het eerste verworven natuureservaat in ons land. Na eerdere bedreiging door (vergeefse) pogingen tot inpoldering werd in dat jaar het plan om het meer te benutten als vuilstort van de stad Amsterdam verijdeld. Van de voormalige drie natuurlijke meren in en rond ons werkgebied te midden van door turfwinning ontstane plassen was het Naardermeer inmiddels als enige overgebleven. Zowel het Bijlmermeer als de Horstermeer waren drooggemalen. Decennialang gold het Naardermeer in Europa als een uniek gebied vanwege het voorkomen van een grote kolonie lepelaars. Een soort die verder nauwelijks

Bovenmeent bij zonsopgang

(en al helemaal niet buiten Nederland) elders in Noordwest-Europa voorkwam. Mede door de komst van de vos verdween deze kolonie rond 1980. Maar daarmee waren de natuurwaarden van het gebied niet verdwenen. Het ontwerpplan (Provinciaal Inpassingsplan) van de Provincie Noord-Holland, dat de basis vormt voor een te verschijnen beheerplan, schrijft: “Het Naardermeer behoort tot de belangrijkste laagveenmoerassen van Nederland en vormt de bakermat van de natuurbescherming. Het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en is begrensd als Natuurnetwerk Nederland (NNN).”

De provincie heeft daarom de

verantwoordelijkheid het gebied te ontwikkelen. Al vanaf 1994 wordt hieraan gewerkt. De nieuwste plannen werden op genoemde avond toegelicht. Een en ander wordt binnenkort gepresenteerd in een provinciaal beheerplan. Dat zal dan ter inzage liggen in Haarlem en in de betrokken gemeentes: de gemeentehuizen van Hilversum, Weesp en Gooise Meren. Dit in verband met de gebruikelijke inspraakprocedures.

Natter

Wat zijn de plannen? Globaal gaat het om een aantal ingrepen in de ‘Schil’ (**figuur 1**) van het gebied. Daartoe behoren de bij ons als vogelaars populaire Nieuwe Keverdijkse Polder en Hilversumse Bovenmeent, beide in 2018 op broedvogels geïnventariseerd door maar liefst 17 vrijwilligers van de Vogelwerkgroep (rapport VWG 274 en 275). Daarnaast de omgeving Stadzigt (Voormeer), alsmede het deel aan de andere kant van het spoor langs de Karnemelksloot (Naardermeer Oost), langs de Overscheenseweg: de Keverdijkse Overscheense Polder en tegen de A1 nabij de molen: de Zuidpolder Beosten Muiden. Het Naardermeer zit namelijk niet echt lekker in zijn ‘vel’. Te veel vervuild water sijpelt het gebied binnen, terwijl waardevol, voedselarm kwelwater weglekt naar de omringende polders. In hoofdzaak zal er worden gewerkt aan twee ‘speerpunten’: het terugdringen van agrarische activiteit (en

Carel de Vink

daarmee de stikstofdepositie) en het verhogen van het gemiddelde waterpeil. De peilaanpassingen zullen het meest ingrijpend plaatsvinden in het deel van de Bovenmeent, dat tot voor het recente vertrek van de boer in gebruik was als weiland. En daarnaast in beide delen van de Keverdijkse Polder en 'Overscheen'. Het doel is de instroom van kwelwater aan de oostelijke kant vanuit de Heuvelrug te vergroten en minder wegzijging daarvan aan de westkant. "Met de maatregelen wordt beoogd ... het creëren van een zo groot mogelijke variatie, zoals die past bij een laagveenmoeraslandschap en waarmee aan zoveel mogelijk eisen van kenmerkende soorten tegemoet wordt gekomen," stelt het PIP. Waarbij landschappelijke en cultuurhistorische kenmerken worden meegewogen.

Kenmerkende soorten

Wat zijn dan die kenmerkende soorten? Dat valt uiteen in typen landschap en daarmee samenhangende dier- en plantensoorten. Om met het eerste te beginnen: het Naardermeer (inclusief de Schil) kent een grote variatie aan landschapstypen. Naast kranwierrijke open wateren, watergangen met krabbenscheer en fonteinkruiden, met

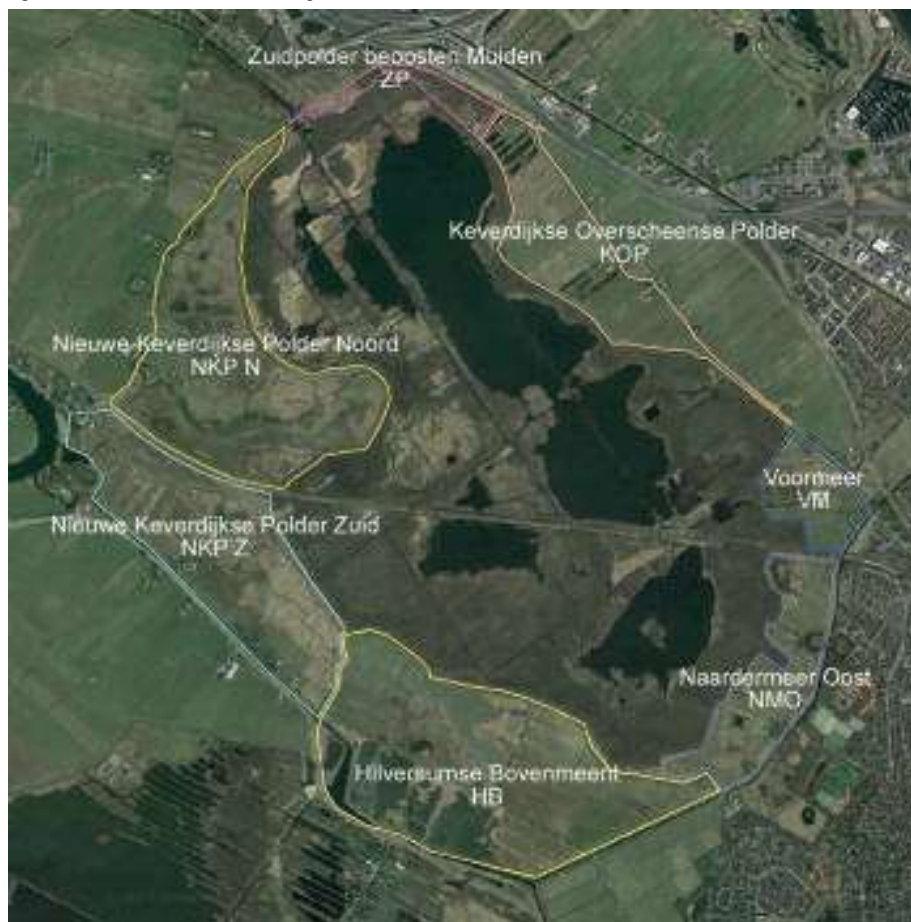
daarin ook vissoorten en waterinsecten, die opmerkelijk genoemd kunnen worden, gaat het om zeer natte tot min of meer droge delen. De vochtigste gebieden als trilvenen en veenmosrietlanden/ moerasheiden herbergen onder andere moeraskartelblad en de zeer zeldzame groenknolorchidee. Vochtig hooiland en blauwgrasland zijn eveneens botanisch van groot belang. De waterrietzones en rietkragen vormen het eldorado voor tal van broedvogels, niet in de laatste plaats de purperreiger. Drogere delen bestaan uit riet-ruigtes en vochtig hooiland, terwijl een deel zich heeft ontwikkeld tot elzenbroekbos. Er komt zelfs een voor laag-Nederland uniek type voor: het hoogveenbos, met daarin een rijke mossenvegetatie. Voor al deze typen is goed afgestemd beheer en een optimale waterkwaliteit van groot belang. Nog even een greep uit de doelsoorten: de zeggenkorfslak komt hier voor, in voor heel Europa zeldzaam grote aantallen; verder is het gebied van belang voor tal van libellensoorten, de platte schijfhoren, bittervoorn, kleine modderkruiper, gestreepte waterroofkever, Noordse woelmuis, meervleermuis, aalscholver, purperreiger en snor. Van die laatste soort broeden er ruim 70 paar, terwijl de

gebiedsdraagkracht geraamd is op 30 paar. Dat aantal overschreden beide door ons gemonitorde gebieden alleen al: 39...! Naast de aanwezige broedvogels is de Schil ook van belang als foerageergebied voor de purperreigers uit de kolonie in het centrale natuurgebied, maar ook voor overwinterende kol- en grauwe ganzen. Naast de genoemde aanwezige soorten wordt er bij de ingrepen rekening gehouden met de mogelijke (her-)vestiging van zwarte stern, grote karekiet en misschien (maar dat staat niet zwart op wit) ooit weer de lepelaar. Opmerkelijk is wel dat er inmiddels te midden van de purperreigers een broedgeval van de grote zilverreiger is vastgesteld. Ook de otter weet het kerngebied te waarderen. Zou de bever volgen? Vooral de nagestreefde toename van kwalitatieve natte zones zou soorten als porseleinhoen, roerdomp en waterral, alsmede de kleine rietvogelsoorten in de kaart kunnen spelen. Een enkeling fluistert zelfs namen als kwartelkoning en woudaapje... Terwijl het geleidelijk laten aflopen van oevers en de algehele vernatting ons ook weer laat dromen van een toename van foeragerende steltlopers op doortrek!

Op de schop

De komende jaren zal er dus worden ingegrepen. Agrarische activiteiten zullen plaats maken voor natuurontwikkeling. Het spoor wordt op enkele plaatsen ondertunneld. Naast de al gerealiseerde faunapassage naar het Ankeveense Plassengebied wordt er gewerkt aan een doorgang onder de A1, richting het Gooimeer. Waterkeringen zullen worden geplaatst, verplaatst of opgeheven. Dat laatste met name om verdroging in warme, neerslagarme zomers (zoals die van afgelopen jaar) te voorkomen. Want water, niet door de defosfateringsinstallatie gezuiverd, is onmisbaar: droogte is funest. Waternet, de Provincie en Natuurmonumenten slaan hierbij de handen in elkaar, terwijl ook rekening gehouden moet worden met aanwezige leidingen, zoals de hoogspanningsmasten en -kabels, met archeologische en geologisch-historische en cultuurhistorische (denk aan de eendenkooi) belangen. Uiteindelijk is het belang van de natuur het belangrijkste criterium. Dat er tijdelijk verstoring kan optreden, is onvermijdelijk. Maar

figuur 1: kaart: De 'schil', inrichting rondom het Naardermeer

uiteindelijk ontstaat er naar de verwachting, een optimale situatie, waarbij de natuur het alleen maar kan winnen. Als natuurliefhebbers kunnen wij er op bescheiden schaal van meegenieten: het bekende 'Rondje Naardermeer' voor de wandelaar, de fiets/trimroute er omheen, de vaarexcursies en de diverse vogelkijkpunten. Van die laatste komt er een bij: op de bunker bij de af te breken boerderij aan de rand van de Bovenmeent.

Wie weet, volgt er op de door ons uitgevoerde 'nulmeting' in de Schil over enkele jaren een nieuwe oproep om het effect van alles te meten aan de hand van een nieuwe broedvogelinventarisatie. Als Vogelwerkgroep zijn we er niet bang voor om af en toe tot de knieën weg te zakken in plasdras, ons te schrammen aan braamstruweel en oog in oog te staan met koeien, de galloways. Wij komen voor de vogels en komen op voor hun belangen. De geschetste plannen wekken onze verwachting: binnenkort zitten de vogels ook in het buitengebied van het Naardermeer op (figuurlijke) rozen! Wanneer het hele Naardermeer optimaal 'in zijn vel' zit.

Grote karekiet

Jaap Bikker

Bronnen

- ▷ De Vink, C., 2018. Hilversumse Bovenmeent (155 ha). Broedvogelinventarisatie Randgebieden van het Naardermeer 2018. Rapport 274: 1-54. VWG Het Gooi e.o.
- ▷ De Vink, C., 2018. Nieuwe Keverdijkse polder (oost) (215 ha). Broedvogelinventarisatie randgebieden van het Naardermeer 2018 Rapport 275: 1-50. VWG Het Gooi e.o.
- ▷ https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Natuur/Projecten/Schil_Naardermeer

Badderende roerdomp

Johan Bosman

